

Pulbek

Marta Stojić Mitrović, Marijana Hameršak

Pulbekom, od engleskog *pullback*, naziva se praksa povlačenja osoba u pokretu unazad, dalje od granica koje bi želele preći. U [UN-ovu izvještaju](#) iz 2018. pulbekovi se definišu kao operacije kojima se „migranti fizički sprječavaju da odu iz zemlje porekla ili tranzita (države u kojoj su se zadržali) ili se fizički vraćaju na tu teritoriju, pre nego što pređu u nadležnost države destinacije“. Dakle, za razliku od **pušbeka** koji se sprovodi kada osoba efektivno pređe granicu, pulbek se odvija pre toga.

Termin je nastao u analogiji prema terminu pušbek te se poput njega i on inicijalno vezuje uz morske prelaske. Pulbekovi su u tom smislu presretanja i povlačenja brodova, primarno na Sredozemlju. Frontex kombinaciju pušbeka (koji vrše agencije EU) i pulbeka (koji zatim na poziv EU izvrši Turska) naziva "[prevencijom odlaska](#)".

U sprovođenje pulbekova Evropska unija sistemom različitih sporazuma i programa i drugih oblika saradnji i razmena formalno uključuje države koje se nalaze s druge strane njenih spoljnih granica. Kao i u drugim slučajevima eksternalizacije kontrole migracijskih kretanja, državama koje nisu članice Evropske unije obećavaju se, između ostalog, političke i ekonomske privilegije, odnosno intenziviranje odnosa sa EU i značajni finansijski podsticaji. Pulbek se, iz pravne perspektive, označava i kao delegirani refoulment (eng. *refoulment by proxy*, Forensic Oceanography 2018). EU, tako što podstiče i direktno podupire pulbekove, državama izvan EU delegira kršenje zabrane načela vraćanja (*non-refoulement*) koje je temeljno načelo izbegličkog prava i "koje se zbog svoje važnosti smatra dijelom međunarodnoga običajnog prava" (Lalić Novak 2015: 367). Tako EU i Italija, uprkos [informacijama](#) o mučenjima i nečovečnom postupanju libijskih vlasti i [\(para\)milicija](#) prema osobama u pokretu, putem različitih sporazuma, među kojima posebnu ulogu ima onaj iz [2017. godine](#), kao i kroz opremu, tehničku podršku, edukacijske i koordinacijske mehanizme, kontinuirano podstiču Libiju i pomažu joj da sprovodi pulbekove (Forensic Oceanography 2018). U skladu sa sporazumom [Turska-EU](#) kojim se Turska, između ostalog, obavezala da će preduzeti „sve nužne mere da spreči nove morske i kopnene rute“, pulbekovi su danas realnost i na Egejskom moru.

Pulbekovi nisu ograničeni samo na morske granice. Svedočimo im i na protestima osoba u pokretu na graničnim prijelazima. Na primer, [mediji](#) su u oktobru 2018. godine, u vezi sa protestom na graničnom prelazu između Hrvatske i Bosne i Hercegovine, izveštavali: „Bh. policija intervenirala je na Graničnom prelazu Maljevac pomaknuvši veću grupu migranata dalje od graničnog prelaza, prilikom čega je ozlijeđeno nekoliko osoba“. Naime, upravo su policije država koje nisu članice EU one koje na graničnim prelazima s EU fizički onemogućavaju osobe u pokretu da uopšte pristupe graničnim policajcima države članice EU i na taj način, u skladu sa zakonskim okvirom, zatraže azil.

Tokom pulbeka česta je bliska operativna [saradnja policija](#) zemalja sa obe strane granice, razmena informacija, zadataka i osoblja, uključujući i angažovanje policijskih službenika država članica Evropske unije da s različitim mandatima deluju na teritorijama susednih neunijskih država. Hrvatski su policajci na osnovu [bilateralnog](#) sporazuma u doba kad je između dve zemlje bio organizovan tranzit izbeglica prema Austriji i Nemačkoj na železničkoj stanici u Šidu u Srbiji **profilisali** osobe u pokretu i na taj način izvan hrvatske teritorije delu ljudi onemogućavali ulazak u voz i nastavak kretanja prema Hrvatskoj.

Osim direktne interakcije država EU sa onima koje su izvan nje, efektivni pulbek se dešava i kroz "namerno stvaranje pasivnih okolnosti" koje do njega vode, uključujući, između ostalog, i dejstvovanje **naoružanih krajolika**. [Recimo](#), Sea-watch je pokrenuo sudski spor sa Frontexom zbog namernog prikrivanja informacija o brodu u nevolji unutar malteške zone za potragu i spasavanje: iako je spasilački brod *Seawatch 3* bio najbliži, Frontex ih nije obavestio, što je dovelo do toga da brod u nevolji na kraju presretne libijska obalska straža i vrati do obala Libije.

U širem smislu pulbekom se mogu opisati delovanja službenih aktera (npr. policije, vojske i dr.), ali i neformalnih grupa, kojima se ljudi u pokretu fizički udaljavaju od granice, unapred im onemogućavajući ili otežavajući prelazak, tj. izlazak u željenom smeru. U tom bi se smislu pulbekovima mogle smatrati i akcije premeštanja osoba u pokretu iz Ventimigle i Coma na jug Italije (Tazzioli 2019: 11) ili iz [Calea](#) u unutrašnjost Francuske, a kojima se udaljuju od mesta prelazaka na granici s Velikom Britanijom, odnosno Francuskom. Za Balkan je karakterističan primer Srbije, gde policijske snage i žandarmerija, tj. specijalne policijske snage, redovno sprovode [akcije](#) fizičkog pomeranja osoba u pokretu sa severnih granica Srbije, na taj način im otežavajući pokušaje prelaska u države EU i **Šengen zone**. Obično ih vode u kampove koji se nalaze dublje u teritoriji Srbije, pa čak i na samom jugu zemlje. Pulbekove u Srbiji sprovode i [neformalne anti-migrantske grupe](#) (parapolicije), koje obilaze pogranična mesta i

improvizovana naselja u kojima borave osobe u pokretu, uznemiravajući ih, otmirajući im i uništavajući stvari, pa čak u pojedinim slučajevima i direktnom pretnjom nasiljem i ugrožavanjem zdravlja i života, prisiljavaju ih da se povuku dublje u teritoriju države. U srpskom kontekstu, pulbekovi se interpretiraju kao način održavanja javnog reda i mira ugroženog slobodnim prisustvom osoba u pokretu u nekoj oblasti, ali i kao pokušaj države da eliminiše postojanje "paralelnih struktura" prihvata osoba u pokretu, tj. svih onih formi koje nisu pod direktnom kontrolom države i njenog sistema kampova. Dakle, sistem kampova se može posmatrati kao pasivni instrument pulbeka. Tipičan primer je zahtev Evropske komisije da se u Bosni i Hercegovini ne otvaraju kampovi za smeštaj osoba u pokretu u blizini granica EU.

6. 7. 2022.

Literatura

Forensic Oceanography (Charles Heller i Lorenzo Pezzani). 2018. *Mare Clausum. Italy and the EU's Undeclared Operation to Stem Migration across the Mediterranean.*

Lalić Novak, Goranka. 2015. "Načelo zabrane vraćanja i pristup sustavu azila. Dva lica iste kovanice". *Migracijske i etničke teme* 3: 365-385.

Tazzioli, Martina. 2020. "Governing Migrant Mobility Through Mobility. Containment and Dispersal At the Internal Frontiers of Europe". *Environment and Planning C. Politics and Space* 38/1: 3-19.